

Sygn. akt V ACa 551/16

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 27 czerwca 2017 r.

Sąd Apelacyjny w Gdańsku – V Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Roman Kowalkowski
Sędziowie:	SA Maryla Domel-Jasińska (spr.) SO del. Teresa Karczyńska - Szumilas
Protokolant:	starszy sekretarz sądowy Joanna Makarewicz

po rozpoznaniu w dniu 27 czerwca 2017 r. w Gdańsku na rozprawie

sprawy z powództwa Skarbu Państwa - (...) w R.

przeciwko P. C.

o uznanie za bezskuteczną umowy darowizny

na skutek apelacji pozwanego

od wyroku Sądu Okręgowego we W.

z dnia 22 stycznia 2016 r., sygn. akt I C 324/15

I. oddala apelację;

II. zasądza od pozwanego na rzecz Skarbu Państwa – Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej kwotę 3.600 (trzy tysiące sześćset) złotych tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego.

Na oryginale właściwe podpisy.

VACa 551/16

UZASADNIENIE

Powód - Skarb Państwa - (...) w R. domagał się uznania bezskuteczności wobec niego umowy darowizny zawartej w dniu (...) r.w Kancelarii Notarialnej notariusza A. K. w R., na mocy której pozwany P. C. został właścicielem zabudowanej nieruchomości o powierzchni 0.49 ha, położonej w miejscowości N., gmina R., oznaczonej numerem geodezyjnym (...), dla której Sąd Rejonowy w R. prowadzi księgę wieczystą nr (...), w części dotyczącej połowy udziału we współwłasności, pochodzącej od darczyńcy B. C. (1) i w części ustanowienia służebności obciążającej tę nieruchomość, ustanowionej na rzecz B. C. (1), w celu zaspokojenia wymagalnych wierzytelności pieniężnych,

przysługujących powodowi względem dłużnika B. C. (1) z tytułu podatku VAT, podatku dochodowego od osób fizycznych od dochodu z pozarolniczej działalności gospodarczej.

Pozwany P. C. wniósł o oddalenie powództwa.

Wyrokiem z dnia 22 stycznia 2016 r. Sąd Okręgowy we W. uwzględnił żądanie powoda uznając za bezskuteczną w stosunku do niego umowę darowizny⁽¹⁾ /2 części we współwłasności zabudowanej nieruchomości o powierzchni 4900 m², oznaczonej numerem geodezyjnym (...) położonej w miejscowości N., gmina R., dla której w Sądzie Rejonowym w R. urzędzona jest księga wieczysta nr (...), zawartą w dniu (...) r. w formie aktu notarialnego rep. A nr (...) w Kancelarii Notarialnej notariusza A. K. w R. pomiędzy pozwanym P. C. a R. i B. małżonkami C. i zezwalając na prowadzenie egzekucji przysługujących powodowi w stosunku do dłużnika B. C. (2), wynikających ze szczegółowo określonych w punkcie pierwszym wyroku tytułów wykonawczych, wystawionych przez Skarb Państwa-Naczelnika (...)w R. oraz zastrzegając, że pozwany P. C. może zwolnić się z zadośćuczynienia roszczeniu powoda, żądającego uznania umowy darowizny za bezskuteczną, przez uiszczenie mu zadłużenia wskazanego w wymienionych tytułach wykonawczych lub wskazania wierzycielowi wystarczającego do jego zaspokojenia mienia dłużnika.

Z poczynionych przez Sąd Okręgowy ustaleń faktycznych wynikało, że ojciec pozwanego B. C. (1) od 14 maja 2005 r. prowadził działalność gospodarczą oznaczoną jako Zakład (...) w miejscowości N.. W dniu 3 stycznia 2013 r. (...) w R. wszczął kontrolę podatkową względem B. C. (1), w celu ustalenia wywiązywania się podatnika z obowiązków w zakresie płatności podatku dochodowego od osób fizycznych z działalności pozarolniczej i podatku VAT za rok 2010 r. Zakończona w dniu 16 stycznia 2013 r. kontrola wykazała, że B. C. (1), za okres objęty kontrolą, nie dokonał wpłat należnych zaliczek na podatek dochodowy od osób fizycznych, jak również nie odprowadził za cały rok 2010 należnego podatku VAT w wysokości 139781 zł.

W dniu 25 stycznia 2013 r. B. C. (1) i jego żona R. C. zawarli w formie aktu notarialnego umowę o rozdzieleniu majątkowej, znosząc wspólność majątkową z dniem zawarcia tej umowy.

W dniu (...) r. B. i R. małżonkowie C. darowali, każdy z nich po połowie, prawo własności zabudowanej nieruchomości o powierzchni 0,49 ha, położonej w N., swojemu synowi P. C.. P. C. ustanowił na rzecz rodziców służebność, której jednak zrzekli się oni w dniu 26 kwietnia 2013 r.

Powód w okresie od lutego 2013 r. do końca listopada 2014 r. wystawił wobec dłużnika B. C. (1) dwadzieścia tytułów wykonawczych, obejmujących należności z tytułu podatku VAT i podatku dochodowego od osób fizycznych od dochodu z pozarolniczej działalności gospodarczej oraz dwie decyzje obejmujące należności odsetkowe. Łączne zobowiązanie dłużnika B. C. (1) na dzień 2 listopada 2015 r. wynosiło kwotę 2185976 zł. Nadto przeciwko dłużnikowi B. C. (1) wielu wierzycieli prowadzi egzekucje komornicze i administracyjne.

Postępowania egzekucyjne prowadzone przez komornika sądowego przy Sądzie Rejonowym w Lipnie - R. D. zostały umorzone z uwagi na bezskuteczność egzekucji.

W ocenie Sądu Okręgowego powództwo oparte na art. 527 § kc, art. 530 kc, a także 528 kc i 529 kc, zasługiwało na uwzględnienie.

W rozpatrywanej sprawie nie ulegało wątpliwości, że w dniu (...) r. doszło do zawarcia umowy darowizny pomiędzy pozwanym P. C., a jego rodzicami, przy czym przedmiotem darowizny był jedyny wartościowy element majątku jego rodziców, gdyż firma budowlana, prowadzona przez dłużnika B. C. (1), przestała istnieć.

Z materiału dowodowego sprawy wynika ponadto, że przeciwko B. C. (1) prowadzonych jest wiele postępowań egzekucyjnych, które nie doprowadziły do zaspokojenia wierzycieli, gdyż egzekucja z ruchomości, wierzytelności i kont bankowych dłużnika okazała się bezskuteczna.

W tych okolicznościach dłużnik B. C. (1) dokonując na rzecz swojego syna, pozwanego w rozpoznawanej sprawie, darowizny połowy udziału w najbardziej wartościowym składniku jego majątku, w czasie gdy znane już były mu wyniki kontroli podatkowej, przeprowadzonej w okresie od 3 do 16 stycznia 2013 r. spowodował niekorzystną zmianę w jego majątku, prowadzącą do pokrzywdzenia powoda, jako wierzyciela (art. 527 § 1 kc).

Pozwany z kolei, jako osoba bliska dłużnika, otrzymując od dłużnika udział we współwłasności nieruchomości w formie darowizny, nie mógł bronić się przed żądaniem pozwu poprzez wykazanie, że nie wiedział lub nie mógł wiedzieć o działaniu dłużnika ze świadomością pokrzywdzenia wierzyciela (art. 528 kc).

W związku z powyższym Sąd Okręgowy na podstawie art. 527 § 1 i 2 kc oraz art. 528-529 kc uznał, że zaistniały wszystkie przesłanki do uznania za bezskuteczną umowy darowizny z

dnia (...) r. zawartej pomiędzy pozwanym P. C. a B. C. (1), jako dłużnikiem powoda.

O kosztach procesu Sąd I instancji orzekł na podstawie art. 98 i 99 kpc.

Pozwany złożył apelację od powyższego wyroku, skierowaną przeciwko zawartemu w nim zastrzeżeniu, że „pozwany P. C. może zwolnić się z zadośćuczynienia roszczeniu powoda żądającego uznania umowy darowizny w powyższym zakresie za bezskuteczną przez uiszczenie mu zadłużenia wskazanego w w/w tytułach wykonawczych lub wskazanie wierzycielowi wystarczającego do jego zaspokojenia mienia dłużnika”.

Skarżący zarzucił:

1. Naruszenie art. 321 kpc przez zastrzeżenie w zaskarżonym wyroku, że pozwany P. C. może zwolnić się z zadośćuczynienia roszczeniu powoda żądającego uznania umowy darowizny w powyższym zakresie za bezskuteczna przez uiszczenie mu zadłużenia wskazanego w w/w tytułach wykonawczych, podczas gdy co do tego przedmiotu brak było żądania powoda i pozwanego;
2. Naruszenie art. 533 kc przez zastrzeżenie przez Sąd I instancji w zaskarżonym orzeczeniu, że pozwany P. C. może zwolnić się z zadośćuczynienia roszczeniu powoda żądającego uznania umowy darowizny w powyższym zakresie za bezskuteczną przez uiszczenie mu zadłużenia wskazanego w w/w tytułach wykonawczych, podczas gdy należność wynikająca z tychże tytułów wykonawczych w znaczny sposób przekracza wartość przysporzenia pozwanego, jaką uzyskał w wyniku darowizny.

Wskazując na powyższe zarzuty apelujący domagał się zmiany zaskarżonego wyroku poprzez wykreślenie z sentencji zaskarżonego wyroku zastrzeżenia, że pozwany P. C. może zwolnić się z zadośćuczynienia roszczeniu powoda żądającego uznania umowy darowizny w powyższym zakresie za bezskuteczną poprzez uiszczenie mu zadłużenia wskazanego w w/w tytułach wykonawczych oraz zasądzenie od powoda na jego rzecz zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego. Skarżący wywodził, że Sąd I instancji niezgodnie z prawem wyrokował co do przedmiotowego zastrzeżenia, gdyż przedmiot ten nie był objęty żądaniem. Nadto Sąd ten niesłusznie uznał, iż pozwany może zwolnić się z zadośćuczynienia roszczeniu powoda poprzez uiszczenie zadłużenia w kwocie zupełnie nieadekwatnej do korzyści uzyskanej w wyniku darowizny. Wskazał, że według wartości nieruchomości określonej w umowie darowizny, udział dłużnika mógł opiewać na kwotę 160000 zł, jednak wartość nieruchomości według jej stanu i cen z dnia zawarcia umowy darowizny wynosiła kwotę 80000 zł, a wartość połowy udziału - 40000 zł. Podane wartości pozostają w dysproporcji z wiarygodnością powoda, określaną na kwotę ponad 2000000 zł. Nadto skarżący wskazał, że w dniu 22 grudnia 2015 r. podarował nieruchomość, będącą wcześniej przedmiotem umowy darowizny z (...) r., swojemu bratu Ł. C. i jego żonie M. C., wobec których powód wytoczył już powództwo, które jest prowadzone przez Sąd Okręgowy we W. pod sygn. akt I C (...).

Według skarżącego może okazać się, że w obrocie prawnym będą istniały dwa wyroki, określające inaczej skutek zwalniający. W przypadku wyroku w sprawie M. i Ł. C. należy oczekiwać kwoty rzędu 40000 zł.

Powód w odpowiedzi na apelację wniósł o odrzucenie lub oddalenie apelacji oraz o zasądzenie od pozwanego na jego rzecz zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego. Zwrócił uwagę na okoliczność, iż pozwany nie jest pokrzywdzonym wydanym orzeczeniem i nie ma interesu prawnego w kwestionowaniu tego orzeczenia.

Sąd Apelacyjny zważył:

Apelacja pozwanego nie zasługiwała na uwzględnienie, gdyż zgłoszone w niej zarzuty nie były zasadne.

Na wstępie rozważań wskazać trzeba, że u podstaw konstrukcji apelacji leży pojęcie gravamen, oznaczające to, że strona lub uczestnik postępowania nieprocesowego, niezadowolony z rozstrzygnięcia Sądu I instancji, pokrzywdzony tym rozstrzygnięciem, mogą zwrócić się do sądu odwoławczego o kontrolę rozstrzygnięcia wydanego przez Sąd I instancji.

W rozpoznanej sprawie należy stwierdzić, że gravamen po stronie skarżącego nie występuje i to z kilku przyczyn.

Po pierwsze w apelacji zaskarżona została wyłącznie ta część rozstrzygnięcia Sądu Okręgowego, która stanowi powtórzenie (przytoczenie) ogólnie obowiązującej normy prawnej, zawartej w art. 533 kc i już tylko z tej racji norma ta nie tworzy dla pozwanego niekorzystnej, czy też krzywdzącej sytuacji prawnej:

Po drugie w zaskarżonym wyroku, zawierającym pozytywne rozstrzygnięcie o skardze paulińskiej strony powodowej, przytoczenie treści art. 533 kc było całkowicie zbyteczne, zwłaszcza gdy zważy się, że przepis ten kreuje uprawnienia a nie obowiązki („może zwolnić się od zadośćuczynienia roszczeniu wierzyciela”), każdej osoby trzeciej, która uzyskała korzyść majątkową wskutek czynności prawnej dłużnika, dokonywanej z pokrzywdzeniem wierzycieli i przeciwko której zapadł wyrok uwzględniający skargę pauliańską wierzyciela, jak również przepis ten obowiązuje niezależnie od okoliczności przytoczenia bądź braku przytoczenia jego treści w tego rodzaju wyroku.

Po trzecie wreszcie bezprzedmiotowe jest kwestionowanie wyrażonej w zaskarżonym wyroku powszechnie obowiązującej normy z art. 533 kc w sytuacji, gdy skarżący nie objął zakresem zaskarżenia merytorycznego rozstrzygnięcia o skardze pauliańskiej, tj. rozstrzygnięcia uwzględniającego tę skargę. To rozstrzygnięcie merytoryczne daje pozwanemu uprawnienie do korzystania z regulacji zawartej a art. 533 kc, zupełnie niezależnie od tego, czy w sentencji wyroku uwzględniającego skargę pauliańską treść art. 533 kc została przytoczona, czy też nie.

Powoływanie się przez skarżącego na poglądy przedstawicieli doktryny w aspekcie wykładni art. 533 kc nie mogło odnieść zamierzonego skutku, skoro oprócz przytoczenia treści art. 533 kc nie wskazano w wyroku na obowiązek uiszczenia przez pozwanego powodowi żadnej ściśle określonej kwoty.

Zważyć należy, że art. 533 kc może znaleźć zastosowanie dopiero po zakończeniu postępowania wywołanego skargą pauliańską, gdyż dopiero wówczas powstaje obowiązek osoby trzeciej do zadośćuczynienia roszczeniu wierzyciela, który może być też zrealizowany w toku egzekucji.

Za bezprzedmiotowy uznać należy zarzut apelującego, iż brak wyeliminowania z wyroku Sądu I instancji treści odpowiadającej art. 533 kc będzie skutkować istnieniem w obrocie dwóch wyroków tj. wyroku wydanego w niniejszej sprawie, zgodnie z którym zwolnienie się pozwanego od zadośćuczynienia roszczeniu wierzyciela nastąpi w razie zapłaty przez niego kwoty ponad 2000000 zł oraz wyroku wydanego w sprawie przeciwko M. i Ł. C., na rzecz których pozwany w dniu 22 grudnia 2015 r. dokonał darowizny nieruchomości nabytej w dniu (...) r. od dłużnika, w którym, w ocenie skarżącego, skutek zwalniający mógłby nastąpić po uiszczeniu wierzycielowi kwoty 40000 zł.

Dywagacje skarżącego na temat wartości nieruchomości nabytej przez niego od dłużnika nie mają żadnego znaczenia dla rozstrzygnięcia o wniesionej apelacji, skoro w zaskarżonym wyroku wartość nieruchomości nie podlegała ujawnieniu, zaś twierdzenie o tym, jakiej treści wyrok może zostać wydany w sprawie z powództwa powoda przeciwko aktualnym właścicielom nieruchomości jest pozbawiony jakichkolwiek racjonalnych postaw, w szczególności dotyczących zamieszczenia w tym wyroku treści art. 533 kc.

W tym stanie rzeczy zarzut naruszenia art. 533 kc okazał się niezasadny. Nie doszło także do naruszenia art. 321 kpc na skutek przytoczenia w zaskarżonym wyroku treści art. 533 kc. Istotnie powód w pozwie nie zgłosił żądania zamieszczenia w wyroku treści 533 kc, to jednak jego przytoczenie nie stanowi o wyjściu przez Sąd Okręgowy ponad żądanie określone treścią skargi pauliańskiej. Jak wyżej wskazano art. 533 kc obowiązuje i może znaleźć zastosowanie, niezależnie od tego, czy Sąd powołał jego treść w wyroku, czy też nie.

W związku z powyższym należało apelację oddalić w oparciu o art. 385 kpc, i orzec o kosztach postępowania apelacyjnego na podstawie art. 98 i 99 kpc.